

De opkomst van Eigen Kracht-conferenties in Nederland en Vlaanderen

Annie de Roo

De opkomst van Eigen Kracht-conferenties in Nederland en Vlaanderen

Sinds 2001 vinden er in Nederland Eigen Kracht-conferenties (EK-c's) plaats, en vanaf 2006 ook in Vlaanderen. Eind jaren negentig raakte een aantal vooruitstrevende professionals in de jeugdzorg geïnteresseerd in de kracht van familienetwerken als basis voor een nieuw jeugdzorgmodel: de *Family Group Conference* (FGC). Men verkoos een systeem van jeugdhulpverlening waarin de continuïteit van het gezinsleven voorop zou staan en de professional méér de aanjager van het herstel van het gezinsleven zou zijn dan de autoriteit die bevoegd is tot ingrijpen.¹ Men wilde minder juridisering en protocollisering, zodat de inbreng van de cliënt en zijn familie weer meer centraal zou komen te staan.

De FGC werd in eerste instantie herontdekt in Nieuw-Zeeland, nadat uit onderzoek was gebleken dat de bestaande, overwegend westers georiënteerde jeugdzorg niet aansloot bij de cultuur en de behoeften van de Maori-bevolking – de oorspronkelijke bewoners van Nieuw-Zeeland. Het onderzoek liet zien dat familienetwerken in de moderne, professionele hulpverlening buitenspel stonden, terwijl familienetwerken bij de Maori-bevolking juist een belangrijke rol vervullen. De FGC bleek zeer succesvol, en niet alleen bij de Maori's.² In 1989 kreeg de FGC in Nieuw-Zeeland een wettelijke basis met de totstandkoming van de *Children, Young Persons and their Families Act*. Sindsdien heeft de FGC-benadering wereldwijd veel navolging gekregen.

De wettelijke regeling van de FGC in Nieuw-Zeeland houdt in dat families een wettelijk recht hebben om zelf eerst een veilig en verantwoord plan te maken. Het plan fungeert als basis voor het oplossen van de problemen van de kinderen binnen het netwerk van de familie. Pas als de familie daartoe niet in staat blijkt te zijn, komt de professional in beeld. In deze optiek is de familie dus steeds eerst aan zet. Men beschouwt de FGC daarom ook wel als een op burgerrechten gebaseerde procedure die families beoogt te beschermen tegen interventies van buitenaf.

De grote kracht achter de herontdekking en ontwikkeling van de FGC is Mike Doolan, voormalig *Chief Social Worker* in Nieuw-Zeeland. Hij heeft zich langdurig verdiept in de wijze waarop de Maori's oorspronkelijk hun problemen oplosten, namelijk in kringen zoals families, groepen en stammen. De kringbenadering

1 Eigen Kracht Centrale, Het eerste decennium Eigen Kracht in Nederland, EKC: Zwolle/Amsterdam 2011, p. 6.

2 Tot de Family Group wordt het netwerk van de hele familie en de vrienden van ouders en kinderen gerekend.

wordt gebruikt bij alle oorspronkelijke volken en wordt daarom gezien als een natuurlijk model dat bij de mens past.

Volgens Doolan stoelt de FGC op drie pijlers:

- 1 Het bijeenroepen van zo veel mogelijk mensen die op een of andere wijze met het onderwerp te maken hebben of er door beïnvloed worden. Zij fungeren als probleemoplosser, waarbij geldt dat iedereen die deelneemt evenveel recht heeft om een bijdrage te leveren.
- 2 Er wordt zoveel tijd als nodig is besteed aan het onderzoeken en bespreken van het probleem, om te begrijpen wat er is gebeurd en wat de gevolgen zijn, zonder de schuld in iemands schoenen te schuiven.
- 3 Er wordt steeds getracht overeenstemming te bereiken over de wijze waarop het probleem verder zal worden aangepakt. Consensus is daarbij de grondslag voor collectief eigenaarschap en verantwoordelijkheid.³

De Eigen Kracht-conferentie is de Nederlandse versie van de FGC, die overigens tevens stoelt op de principes van het herstelgericht werken zoals zich dat ontwikkeld heeft in de Verenigde Staten en Canada. De basisgedachte van herstelgericht werken, of *restorative justice*, is dat het conflict wordt teruggegeven aan iedereen die erbij betrokken is om zo samen tot een oplossing te komen. Het ultieme doel is dat recht wordt gedaan aan alle partijen. Sinds de oprichting in 2001 van het Centrum voor Herstelgericht Werken, waarvan de Eigen Kracht Centrale (EKC) de opvolger is, worden in Nederland EK-c's gehouden.⁴ In Vlaanderen vinden sinds 2006 EK-c's plaats. De Vlaamse overheid heeft in 2011 zelfs middelen vrijgemaakt voor het houden van EK-c's. Het Steunpunt Algemeen Welzijnswerk en het Vzw EKC.be zijn primair verantwoordelijk voor de verdere ontwikkeling en het houden van EK-c's in Vlaanderen.⁵

Zowel de Nederlandse als de Vlaamse EKC streeft naar een bredere toepassing van de EK-c dan uitsluitend binnen de jeugdzorg. EK-c's kunnen ook worden ingezet bij kwesties op school of in de onderneming. De Nederlandse EKC heeft zijn visie en missie als volgt verwoord:

'De Eigen Kracht *Centrale* werkt aan een samenleving waarin participatie en samenredzaamheid van burgers centraal staan en waarin burgers de zeggenschap houden over hun eigen leven, zeker in contact met organisaties en overheden.'

Het doel van EK-c's is dus steeds gericht op het mobiliseren van de steun en vindingrijkheid van het eigen sociale netwerk van een individuele burger of gezin in moeilijkheden, zodat men samen kan beslissen welke hulp en steun nodig zijn om

3 M. Doolan, Jeugdbeleid in Nederland: maatregelen nemen voor de stem van families, Jeugdbeleid, Thema: Eigen Kracht 2012, p. 4.

4 Zie onder meer <www.eigen-kracht.nl>.

5 Zie <www.steunpunt.be> en <www.eigen-kracht.be>; M. Bouckaert & G. Vits, Eigen krachtconferenties. Integraal, vraaggestuurd en effectief!, Tijdschrift voor Welzijnswerk, 2008, 32, p. 17-24.

de problemen op te lossen. Die hulp en steun worden opgenomen in een plan. De afspraken en beslissingen die in het plan worden opgenomen, hebben veelal betrekking op wonen, opvoeden, financiën en gezondheid. Zoals reeds besproken, wordt een EK-c ook wel als een burgerschapsbenadering beschouwd. Vanuit dat perspectief is een EK-c een veelzijdige manier voor burgers om hun verantwoordelijkheid voor het probleem of de publieke zaak weer te herkennen en te vervullen.⁶ De familie wordt weer de manager van haar eigen problemen en conflicten, daar waar nodig bijgestaan door de professionele hulpverlening.

In beginsel kent een EK-c steeds drie fasen: de introductie en informatiefase, de besloten overlegfase en de onderhandeling en acceptatie van het plan. Daarnaast is bij een EK-c een Eigen Kracht-coördinator betrokken. De EK-coördinator is een medeburger die is opgeleid om deze rol te vervullen. Hij opereert onafhankelijk. Dit betekent dat de EK-coördinator niet deelneemt aan de besluitvorming en ook geen belang heeft bij de uitkomst van de EK-c. Zo is de EK-coördinator niet betrokken bij de besloten overlegfase. Hij faciliteert het verloop van de EK-c. Dit houdt onder meer in dat hij ervoor zorgt dat de kring zo groot mogelijk wordt.⁷ Dit is een van de belangrijke uitgangspunten van een EK-c: hoe groter de kring, hoe groter de kans om tot een werkbaar plan te komen.

In Nederland is de politiek gevoelig gebleken voor de potentie van EK-c's op het terrein van de jeugdzorg. In 2011 heeft de Tweede Kamer het zogenoemde wetsvoorstel Voordewind aangenomen. Dit voorstel houdt in dat bij een dreigende ingreep van de overheid in de ouderlijke macht eerst de ouder(s) samen met familie en vrienden in de gelegenheid word(t)(en) gesteld om een plan van aanpak – hulpplan – op te stellen of een bestaand plan te wijzigen voordat van overheidswege maatregelen worden getroffen.⁸ Het wetsvoorstel ligt thans ter behandeling bij de Eerste Kamer.

Sinds 2001 zijn er in Nederland meer dan 5000 EK-c's gehouden en de verwachting is dat er in 2012 op elke werkdag twee EK-c's zullen plaatsvinden. Daarnaast is het zeer waarschijnlijk dat op het moment dat het wetsvoorstel Voordewind ook door de Eerste Kamer zal zijn aangenomen, het aantal EK-c's verder zal toenemen. En deze verwachte toename zou nog groter kunnen zijn als er meer bekend zou zijn over de maatschappelijke opbrengsten van EK-c's. Voor de Nederlandse EKC was dit een reden om onderzoek te laten doen naar de financiële potentie van deze oude, maar tegelijkertijd toch ook nieuwe vorm van conflict-

6 W. Mijnhardt, Burgerschap en interventie, in: S. Spinder e.a., Krachten en kansen; initiatieven voor vernieuwing in zorg en welzijn, Houten: Bohn Stafleu van Loghum, 2007.

7 F. van Beek M. Muntendam, De kleine gids Eigen Kracht-conferentie 2011, Deventer: Kluwer 2011, p. 26 e.v.; H. Bosma, Een plan van allemaal. Professionals over eigen kracht, Deventer: Giethoorn Ten Brink 2009; Barnardo's Family Rights Group & NCH, Family Group conferences: principles and practice guidance, <www.frg.org.uk>.

8 Wetsvoorstel 32 015, Wijziging van Boek 1 van het Burgerlijk Wetboek, het Wetboek van Burgerlijke Rechtsvordering, de Wet op de jeugdzorg en de Pleegkinderenwet in verband met herziening van de maatregelen van kinderscherming, 15 maart 2011; R. van Pagée, Wettelijk mandaat voor eigen kracht ondersteunt burgerschap, Jeugdbeleid, Thema: Eigen Kracht 2012, p. 12.

management. Ook al beschouwt de EKC zelf de Eigen Kracht-conferentie vooral als een burgerschapsbenadering.

Onderzoek naar maatschappelijke opbrengsten van EK-c's

In 2011 onderzocht een team van de TU Delft (Innovatie en Publieke Sector Efficiëntie Studies) en Mediation Research in opdracht van de Nederlandse EKC de maatschappelijke opbrengsten van EK-c's.⁹

Wanneer een gezin in moeilijkheden verkeert, kan een EK-c de steun en vindingrijkheid van het eigen (familie)netwerk mobiliseren. De centrale gedachte is steeds dat het gezin zelf zo veel mogelijk regie en verantwoordelijkheid tracht te nemen voor de oplossing van de problemen. Onderzoek in Nederland en daarbuiten heeft aangetoond dat de resultaten van deze Eigen Kracht-benadering kwalitatief zeker niet slechter of minder zijn dan die van een benadering waarbij vooral de professionele hulpverlening intervenueert.¹⁰ Als vanzelf rijst dan de vraag naar het economische potentieel van de Eigen Kracht-insteek.

Internationale beleidsondersteunende studies

Internationaal zijn slechts enkele beleidsondersteunende studies verricht naar kosten en opbrengsten van de FGC. Dergelijk onderzoek staat in het algemeen nog in de kinderschoenen. Een metastudie ten behoeve van de Schotse overheid concludeert op basis van een zestal Engelse en Amerikaanse projecten dat een FGC 'is likely to be cost-neutral or provide savings'.¹¹ Hier komt meteen een specifieke soort opbrengst om de hoek kijken, te weten besparingen, meer in het bijzonder besparingen op uitgaven voor de professionele hulpverlening. Ook in het onderzoek betreffende EK-c's is veel aandacht besteed aan besparingen. Maar besparingen vormen slechts een deel van de opbrengsten. De dankzij een EK-c of FGC behaalde resultaten die men wellicht als 'kwalitatief' zou duiden, zoals minder traumatische ervaringen voor een kind, kunnen uiteindelijk, bijvoorbeeld door minder gezondheidsklachten en schooluitval, ook een geldswaarde vertegenwoordigen. Zulke opbrengsten, of baten, kunnen ook buiten de kring van directe afnemers, zoals kinderen en hun naaste familie, gegenereerd worden.

In een kosten-batenanalyse, verricht in opdracht van de Canadese overheid, rapporteerden de onderzoekers een aantal positief te waarderen opbrengsten als gevolg van FGC's binnen de gemeenschap die zij onderzochten, zoals een ver-

- 9 R. Jagtenberg, B. van Hulst & A. de Roo, Maatschappelijke opbrengsten van Eigen Kracht-conferenties, Delft/Rotterdam: IPSE Studies/TU Delft en Mediation Research 2011.
- 10 P. Wijnen-Lunenburg, F. van Beek, B. Bijl, P. Gramberg & W. Slot, De familie aan zet – de uitkomsten van Eigen Kracht Conferenties in de jeugdbescherming met betrekking tot veiligheid, sociale cohesie en regie, Duivendrecht/Voorhout: PI Research/WESP Jeugdzorg 2008.
- 11 L. Barnsdale & M. Walker, Examining the Use and Impact of Family Group Conferencing – Report for the Scottish Executive, University of Stirling, Social Work Research Centre 2007.

hoogd veiligheidsgevoel.¹² Een probleem met dergelijke opbrengsten (economisch te duiden als positieve externaliteiten) is echter hoe deze op betrouwbare wijze in geld uitgedrukt zouden kunnen worden. Er is een toenemend besef dat de traditionele kosten-batenanalyse fundamenteel verbreed moet worden om dergelijke effecten of opbrengsten voortaan in de vergelijking te kunnen betrekken. Vanuit de *New Economics Foundation* en het Europese *Social Return on Investment* (SROI)-netwerk worden bedrijfskundige meetinstrumenten ontwikkeld, en ook de methodiek van de maatschappelijke businesscase is hiermee verwant.¹³

In het EK-c-onderzoek is het accent primair gelegd op besparingen ten opzichte van de professionele hulpverlening, daar zulke besparingen in ieder geval in concrete geldbedragen uitgedrukt kunnen worden. Dit neemt niet weg dat naast deze besparingen nog twaalf typen niet-kwantificeerbare opbrengsten in beeld zijn gebracht, die aan het slot van dit artikel kort worden toegelicht.

Berekening van besparingen

Eerst de wijze waarop de besparingen zijn berekend. Om de besparingen te kunnen schatten zijn in totaal 40, door Bureau Jeugdzorg Agglomeratie Amsterdam (BJAA), aangeleverde dossiers geanalyseerd. Al deze dossiers betroffen (leden van) multiprobleemgezinnen (MPG). In 24 dossiers was (in verschillende stadia) de EK-c-benadering toegepast, in 16 dossiers was uitsluitend sprake van professionele interventies. Aan de hand van aantallen in de dossiers genoemde probleemgebieden werd de MPG-problematiek – puur feitelijk en praktisch – gerubriceerd als relatief ‘licht’ (tot vier probleemgebieden), ‘medium’ (vier of vijf probleemgebieden) dan wel ‘zwaar’ (zes of meer probleemgebieden).¹⁴

Hoewel een steekproef van 40 dossiers te klein is om statistisch representatieve uitspraken te kunnen doen, werden wel enkele, duidelijk te onderscheiden patronen in zorgverloop zichtbaar. Op basis van zes dossiers die als typerend voor deze onderscheiden patronen kunnen gelden, werden vervolgens zes kostenscenario's uitgewerkt. In scenario 1 vindt vrijwel meteen een EK-c plaats en blijft professionele zorg achterwege; in scenario 2 is sprake van een relatief lichte problematiek, maar vindt geen EK-c plaats; in scenario 3 is sprake van een medium problematiek en vindt er een EK-c plaats enige maanden na een ondertoezichtstelling (OTS); scenario 4 betreft een medium problematiek zonder EK-c; in scenario 5 is sprake van een zware problematiek, maar een EK-c vindt eerst plaats na vele jaren van professionele hulpverlening; en scenario 6 betreft een zware problematiek zonder EK-c.

- 12 J. Couture, T. Parker, R. Couture & P. Laboucane, *A Cost-Benefit Analysis of Hollow Water's Community Holistic Circle Healing Process*, Report for the Solicitor-General of Canada, Ottawa 2001.
- 13 P. Scholten, J. Nicholls, S. Olsen & B. Galimidi, *Social Return on Investment. A Guide to SROI Analysis*, Amsterdam: Lenthe Publishers 2006.
- 14 De probleemgebieden betreffen overwegend opvoeding (pedagogisch onvermogen, verwaarlozing), financiën (werk, schuldenproblematiek), psychiatrische en/of verslavingsproblematiek, problematische relatie tussen (ex-)partners, woonomgeving en criminaliteit en overlast.

In de zes scenario's is de kostprijs voor alle opeenvolgende formele beslismomenten in het dossier berekend. Die kostprijs is vaak gerelateerd aan de tijdsinzet van professionals. Hierbij is niet alleen gekeken naar de tijdsinzet vanuit BJAA en de door BJAA geïndiceerde zorg die verleend werd door organisaties voor jeugd- en opvoedhulp. Ook de kosten van rapportage door de raad voor de kinderbescherming en de kosten van de rechtspraak voor het beoordelen van een verzochte OTS zijn in beeld gebracht. Bij het vaststellen van kostprijzen kon meestal een beroep worden gedaan op experts binnen de desbetreffende instanties. Vanzelfsprekend werden ook de kosten van een EK-c zelf in de berekeningen verdisconteerd. De totale kosten per scenario (en dus per dossier of, in overeenstemming met de wijze van registratie van BJAA, per voor jeugdzorg geïndiceerd kind) bleken op te lopen van ruim € 4000 voor scenario 1 tot ruim € 400.000 voor scenario 6. Dit zijn overigens kosten gemaakt gedurende de looptijd van een dossier en die looptijd kan meer dan een jaar bedragen.

Substitutiepercentage

De mogelijke besparingen als gevolg van een EK-c-inzet konden nu berekend worden via drie tussenstappen. Eerst diende op basis van de geanalyseerde dossiers te worden vastgesteld welk percentage zorginterventies vanuit professionele instanties werd vervangen door acties vanuit het eigen (familie)netwerk, zoals blijkt uit afspraken gemaakt tijdens een EK-c. Dit substitutiepercentage bleek gemiddeld rond 20 procent te liggen, met variaties per dossier van 0 tot 100 procent. Vervolgens moest het percentage worden berekend van de plannen die daadwerkelijk door het eigen netwerk werden uitgevoerd. Dit implementatiepercentage werd vastgesteld op basis van meerjarig follow-uponderzoek en is gemiddeld 50 procent. Het gecombineerde substitutie- plus implementatiepercentage (kortweg: succespercentage) is geschat op gemiddeld 10 procent. Toegepast op de gevonden totaalbedragen per scenario (waar relevant: na aftrek van de kosten van een EK-c) konden nu de potentiële (aanvullende) besparingen berekend worden.

Bij een EK-c staan echter oplossingen voor het hele gezin centraal en bij MPG's is vaak sprake van meerdere gezinsleden met een jeugdzorgdossier. In de derde tussenstap is rekening gehouden met een besparing op meerdere dossiers met een enkele EK-c. Voor het bedrag dat een enkele EK-c per MPG aan professionele zorg kan besparen, moet dus nog rekening worden gehouden met het aantal gezinsleden met een jeugdzorgdossier. Vaak loopt de verleende zorg aan jeugdigen in het gezin parallel. Voor de geschatte besparing per gezin betekent dit dat de besparingen per dossier vermenigvuldigd kunnen worden met het aantal gezinsleden.

Voor een zo verantwoord mogelijke inschatting van besparingen zijn deze doorberekend aan de hand van verschillende combinaties van succespercentages (10, 20 en 50 procent) en verschillende gezinssamenstellingen (één, twee of drie kinderen met een dossier). De aldus gevonden potentiële besparingen kunnen oplopen tot bijvoorbeeld € 120.000 voor een scenario 6 MPG met drie voor zorg geïn-

diceerde kinderen, uitgaande van een succespercentage van 10 procent bij een in te zetten EK-c.

Algemeen geldt dat hoe eerder een EK-c wordt ingezet, des te meer besparingen op professionele zorg gerealiseerd kunnen worden. Over deze bevinding zo dadelijk meer.

Eerst is in de studie nog een indicatie gegeven van besparingen die bereikt kunnen worden door inzet van EK-c's voor alle MPG's in de stad Amsterdam. Daarbij is van de volgende veronderstellingen uitgegaan: een mix van 25 procent lichte, 50 procent medium en 25 procent zware problematiek, een gezinsomvang van 2,5 kind met een jeugdzorgdossier (op basis van de dossieranalyse) en een succespercentage van 10 procent. Bij 100 MPG's resulteert dan een potentieel te besparen bedrag van € 4,8 miljoen. Dit bedrag is overigens ter indicatie en kent, vanwege de verschillende veronderstellingen met elk een aantal onzekerheden, een behoorlijke bandbreedte. Net als de kosten betreffen ook de besparingen de gehele looptijd van een dossier.

De bevinding dat de besparingen hoger zullen zijn naarmate een EK-c eerder wordt ingezet, is landelijk van belang gezien de nieuwe Wet herziening maatregelen van kindbescherming. In het bijzonder als gevolg van het amendement VoordeWind c.s. stelt de wet in het nieuwe art. 262a lid 1 Burgerlijk Wetboek thans de autonomie van het gezin of het familienetwerk voorop. Met name wanneer een eerste OTS is uitgesproken en Bureau Jeugdzorg in een gezinsvoogd moet voorzien, zal in principe eerst de familie in de gelegenheid worden gesteld om zelf met een plan van aanpak te komen. Een dergelijk plan behoeft overigens wel de goedkeuring van Bureau Jeugdzorg.

Zou men de besparingen als gevolg van deze positionering van de EK-c willen schatten, dan heeft men gegevens nodig over het aantal potentiële gebruikers van een EK-c (landelijk), over de verwachte kosten van professionele interventies rond een OTS, en de mate waarin een EK-c zulke professionele interventies kan vervangen (succespercentage).

Volgens de CBS Jeugdmonitor 2010 bedroeg het aantal ondertoezichtstellingen dat in 2009 voor de eerste maal werd uitgesproken 11.300. Uit de Jaarcijfers 2009 van de EKC is af te leiden dat in datzelfde jaar slechts 643 jeugdigen nieuw werden aangemeld voor een EK-c; dat is nog geen 6 procent van het aantal nieuw uitgesproken OTS-gevallen in dat jaar. Verwacht mag worden dat dit percentage aanzienlijk zal oplopen onder de nieuwe wet.

Om de besparingen ten gevolge van de nieuwe wet te kunnen schatten zal eerst de kostprijs van een 'gemiddelde' OTS-zaak (zonder EK-c) berekend moeten worden. Voor een relatief lichte MPG-problematiek beliepen de kosten voor een dossier (dat wil zeggen voor een voor jeugdzorg geïndiceerde hoofdpersoon) € 25.495. Dit zou een indicatief bedrag kunnen zijn voor de gemiddelde OTS. Bij dit bedrag zou de inzet van een EK-c al kostenbesparend zijn zodra het gemiddelde succespercentage 17,3 procent bedraagt. Bij een relatief lichte problematiek is een dergelijk succespercentage zeker haalbaar. Wanneer dan het aantal geaccor-

deerde plannen van aanpak in het kader van een EK-c in de duizenden gaat lopen, kunnen ook de besparingen aanzienlijk zijn.

Gezien de financiële positie van veel gemeentes in Nederland verdient het aanbeveling de nieuwe doorverwijzingsystematiek nauwkeurig te monitoren, waarbij de ervaring opgedaan met rechterlijke doorverwijzing naar mediation nuttig zou kunnen blijken. Een aandachtspunt uit kosten oogpunt betreft de mogelijkheid om acties uit het familienetwerk overeen te komen nog voordat een indicatiebesluit voor de volle tijdsduur wordt uitgevaardigd, dit vanwege de hieraan verbonden doorlopende kosten.

Niet-kwantificeerbare opbrengsten?

Naast juridische en financiële overwegingen zullen bij doorverwijzing naar het familienetwerk ook steeds inhoudelijk-kwalitatieve overwegingen een (doorslaggevende) rol spelen. Op dit punt beland, dienen nog kort de twaalf typen van niet-kwantificeerbare opbrengsten van de EK-c-/FGC-insteek genoemd te worden, waarvan vooral de laatste vier in de Nederlandse MPG-context werden aangetroffen.

Het betreft (1) minder trauma's bij de betrokken kinderen, (2) minder verzuimde schooltijd, (3) verbeterde kansen op de arbeidsmarkt, (4) verbeterde opvoedkundige vaardigheden, (5) besparing op medische kosten, (6) verbeterd maatschappelijk verantwoordelijkheidsgevoel, (7) vermindering jeugddelinquentie, (8) verhoogd veiligheidsgevoel in omgeving; vervolgens gaat het om de vier in het EK-c-onderzoek bevestigde opbrengsten: (9) duurzame versterking van het sociale netwerk, (10) vergroting van de vertrouwensbasis tussen gezin en professionele hulpverlening, (11) verbeterd vermogen van de professionele hulpverlening om tijdig witte vlekken op te sporen – 'meer ogen kijken mee' – en (12) vermindering van de door de professionele hulpverlening ervaren werkdruk.

Aan de vier laatstgenoemde opbrengsten is op basis van het onderzoek een positieve waarde toegekend, gezien de aannemelijk gunstige effecten en het voorshands ontbreken van meetbare kosten (zoals tijd besteed door de familie). Bij geen van deze opbrengsten kan echter binnen een traditionele kosten-batenanalyse een concreet geldbedrag worden genoemd, nu vooralsnog geen communis opinio bestaat over de wijze waarop geldswaarden moeten worden toegekend aan zaken als 'informele netwerken', 'vertrouwen' en 'minder verzuimde schooltijd'. Dat het hier echter belangrijke economische grootheden betreft wordt niet betwist, en nader onderzoek, waarbij tevens de opbrengsten en kosten buiten de kring van directe afnemers worden meegerekend, blijft dan ook zeer gewenst, ook om overheidsinvesteringen en desinvesteringen op hun juiste waarde te kunnen schatten.

Afsluiting

Op basis van het verrichte onderzoek naar besparingen bij het inzetten van EK-c's kan geconcludeerd worden dat deze in potentie groot zijn, zeker als EK-c's in een vroeg stadium worden gehouden. Het is dan ook niet verwonderlijk dat de over-

heid in zowel Vlaanderen als Nederland belangstelling heeft voor de mogelijkheden van EK-c's. Overigens zou het jammer zijn als de belangstelling voor EK-c's uitsluitend zou worden bepaald door het kostenaspect. Het gedachtegoed van de Eigen Kracht-benadering zou daarmee zeer tekort worden gedaan. Het ware doel van het houden van EK-c's is dat de burger zelf de regie behoudt over en zo ook zelf verantwoordelijkheid neemt voor het eigen bestaan, daarbij gebruikmakend van de wijsheid van de eigen kring.